

Rodica Ianăși: Editor
Uniunea Arhitecților din România
Povestea Caselor
Editura Simetria
București, 1999

„BUCUREȘTI - ORAȘUL PIERDUT”

Majuru Adrian

Povestea Caselor este o antologie redată fragmentar, a vieții private bucureștene pentru ultimele două sute de ani. O narațiune compusă din fragmente de existență cândva senină și tihnită, iar ulterior tulburătoare prin schimbările trăite de oameni, case și străzi.

Cartea prezintă un raport-ruptură între cei de ieri și „noi”, cei de astăzi; primii cu lumea lor iar ultimii tânjind după acel ‘odinioară’ cosmopolit și civilizat. În ultimul timp, construcțiile imaginare au proiectat în mentalul colectiv – și continuă să proiecteze – o „cetate imaginară a Bucureștilor de demult” în care trăim și respirăm perpetuu.

Comparațiile dintre ‘odinioară’ și azi devin bariere solide, „în măsura în care bulevardele noastre sunt urâte și murdare, în vreme ce acelea ‘de odinioară’ trebuie să fi fost frumoase și curate; casele noastre meschine și sordide cutii de chibrituri, pe când ‘celelalte’ somptuoase reședințe, sau fie și simple clădiri decente și calde, forme reale ale unui ‘acasă’. Noi înșine, grosolani și ursuzi, înghesuiți în troleibuze mizere, sau îmbrâncindu-ne pe stradă, în vreme ce ‘ei’ afabili, stilați, joviali, zâmbindu-și cu o ușoară înclinare a capului din automobilul elegant pornit la Șosea, sau oprindu-se pentru câteva vorbe prietenoase din plimbarea senină pe Calea Victoriei”. (Andreea Deciu).

Bucureștiul ‘de odinioară’ se transformă gelatinos într-un „oraș-fantasmă”, produs „al unei fantezii colective dezamăgite de realitate”.

Vechiul și noul contrastează în toate: stradă, case, oameni, obiceiuri, aspirații, gânduri, etc. Atmosfera ‘de odinioară’ se transformă de cele mai multe ori într-o „amintire intimă ferecată într-un timp privat” și fără corespondent similar în totalitatea sentimentelor pe care le trăiești astăzi, ca singuratic trecător pe stradă.

Lucrarea de față face din ficcare caz prezentat, un larg și complet expozeu privind arhitectura locuințelor moderne bucureștene. Esențialul se desprinde cu ușurință: indiferent de situația socială, de la familii boierești (Rosetti, de pildă) la cele de liber-profesioniști, negustori și funcționari simpli, casele au o liniaritate a suficienței și comodității, nepermise astăzi de categoriile menționate.

Fiecare casă prelua în timp trăsătura afectivă a întregului colectiv care o locuia, mai întotdeauna câteva generații laolaltă. Se conturau primele familii

mic-burgeze, ale căror prime generații locuiau în același loc și contribuiseră la modernizarea peisajului citadin apropiat.

O casă era adesea un sacrificiu colectiv: „construirea casei a fost rodul muncii părinților mei și totodată rezultatul unui lung șir de privațiuni însoțite de mari eforturi financiare”. (Aurora Popescu)

Către 1910–1911, cu asemenea sacrificii, un simplu funcționar și o institutoare, trecuți de 30 de ani și cu trei copii, puteau să purceadă la ridicarea mult doritei locuințe. Astăzi pare de neconceput pentru societatea bucureșteană.

Viața de familie în general, urma un curs tihnit și de belșug bine chibzuit. Apoi, „ca în multe familii, se aranjau mici serate, când pianul se întovărășea cu o vioară, cu un violoncel, pentru a da viață pieselor marilor compozitori. Atunci au învățat copiii să iubească și să înțeleagă această artă”. (Hortensia Mișu-Maschievici). Astăzi, lucrările marilor compozitori, sunt ecuații cu trei veșnice necunoscute pentru majoritatea tinerilor.

Alteori erau „petreceri, excursii, plimbări cu trăsura la Șosea, mititei la Băneasa, baluri mascate și ne-, partide de canastă și pinacle până la ziuă, și câte și mai câte...”. (Ioana Dinescu).

Strada avea o animație de o particularitate iremediabil pierdută. Principala arteră favorită a bucureștenilor, Calea Victoriei, duminica „era ca o piesă de teatru. Pe trotuare, un furnicar de oameni, bărbații în haine curate, călcate, iar femeile în toalete de stradă cât mai elegante, am putea spune că era o paradă a modei, în straie curate..., femeile în toalete atât de îndrăznețe, încât se pare că sunt îmbrăcate goale. Pe stradă, treceau automobile și trăsuri, în mod destul de lent, din cauza aglomerației... Libertatea de circulație cât și siguranța ei în privința persoanelor era desăvârșită...”. (Emil Calavre). Când afirm despre un ‘iremediabil pierdut’, nu mă refer la ceea ce de regulă timpul absoarbe în crepusculul său: trăsuri, automobile, etc., ci la esențial: oamenii. Oamenii de astăzi de pe Calea Victoriei, care în mizeria lor cotidiană n-au timp de nimic, nici măcar de duminici. Toalete și haine curățate și călcate? Utopii!

Se pare că nu este vorba neapărat de un *București-pierdut* ci de oameni care nu mai pot fi. Pulsul și trăsăturile dominante ale unui oraș, este dat de cei care-l locuiesc. Oamenii de astăzi nu mai au corespondent în oamenii care au fost deși ne despart una cel mult două generații. Valurile succesive de țărani-muncitori au implantat în oraș, identități de periferici neadaptați clinic, au creionat un nou puls și o nouă stare de spirit. Ei aparțineau unei lumi din care doreau să dispară și vroiau să intre forțat, violent într-o altă lume la care visau – rar aspirau să o atingă. Singura reacție compatibilă stării lor cu starea de spirit față de lumea găsită aici, a fost întronarea progresivă și forțată a vulgului mizer, rural și periferic prin excelență. Aceasta poate fi o explicație a simulacrului de viață urbană în care trăim.

În anii '50, singurii care dau peste cap o familie de colectivități diverse (greci, români, evrei, șvabi) prin atacuri dure la persoană și ‘plângeri’ la autorități, sunt un țaran din Bărăgan adus de milă și angajat portar al blocului și un țigan adus forțat de nora acestuia.

Bucureștiul a devenit „orașul-fantasmă”, care încearcă să se rearticuleze pe vestigiile rămase. Din acest punct de plecare, el nu mai apare ca „un topos

al irecuperabilului” dar, orașul ‘de odinioară’ nu mai poate fi „în chip plauzibil un proiect al viitorului”.

Punctul de plecare, mai bine spus de reluare a drumului, se află în oameni și în maniera în care aceștia redefinesc societatea în ansamblul și în particularitățile sale. Astfel, „anturajul și educația au mare importanță în modul cum evoluezi în societate, de aceea oamenii trebuie... să dea dovadă de civism. Este inutil să ai o casă sau un apartament ‘curat’, dacă la ușa ta este mizeria pe care te faci că nu o observi. Cel mai simplu este să râzi și să condamni, cu mult mai greu este să construiești, să lași o amintire cuviincioasă în rândul semenilor, cărora trebuie să știi să li te adresezi fără emfază, ironie și dispreț”. (Simona Condurățeanu).

Volumul *Case Vechi* aduce în istoriografia Bucureștilor, o serie de repere noi, precum prezentarea unor tipologii de case, cu povestea lor romanțată dar izbitor de reală. Pe de o parte, prezentarea în detaliu a stilurilor arhitectonice, a compartimentărilor și dotărilor făcute în timp de beneficiari, iar pe de altă parte, lumea diversă a acestora care, indiferent de greutateți au pus în aplicare spiritul de proprietate, sunt alte repere noi ale cărții de față.

Bucureștiul în ansamblul său, se regăsește pe deplin în aceste miniaturi cu lumea lor intimă, cu ambientul specific fiecărei epoci, cu mentalitățile moderne și civice, indiferent de pregătirea profesională sau treaptă socială, de la „cucoana Catinca, cea care semna cu degetul” pe la 1860, la familiile de boieri, arhitecți, ingineri, medici, negustori, etc., care după 1900 colonizează fostele mahalale periferice.

De asemenea, volumul reconstruiește – deși fragmentar –, viața de familie în Bucureștiul modern, moda conlocuirii a mai multor generații în aceeași casă și buna vecinătate cu ceilalți din jur, indiferent de treaptă socială, profesiune sau origine etnică. Toate aceste asperități erau uniformizate de numitorul comun al urbanismului modern, european: educația, munca susținută, igiena, cultul pentru cunoașterea celuilalt, etc.

Bucureștiul-orașul pierdut, trebuie mai întâi redescoperit și cunoscut așa cum a fost iar această „iluzie formatoare” a orașului ‘de odinioară’ să ne ajute să ne ancorăm într-o „iluzie încurajatoare” a redevenirii a ceea ce ar trebui să fie.

Amintirile celor care au trăit în „orașul pierdut”, efortul lor de al redescoperi, trebuie susținut de efortul acelor care îl cunosc din ilustrate, povestiri, fotografii de familie. Recunosc, că până și astfel de lucruri banale din cotidianul de ieri, au un rafinament pe care nici presupusa sofisticare ce unii dintre noi pretind că și-o permit, nu o pot atinge.